

Sbírka soudních rozhodnutí

USNESENÍ SOUDNÍHO DVORA (druhého senátu)

24. září 2019*

„Řízení o předběžné otázce – Naléhavé řízení o předběžné otázce – Justiční spolupráce v trestních věcech – Směrnice (UE) 2016/343 – Článek 7 odst. 4 – Posílení některých aspektů presumpce nevinny a práva být přítomen při trestním řízení před soudem – Právo nevypovídat a právo neobviňovat sám sebe – Dohoda uzavřená mezi státním zástupcem a pachatelem trestného činu – Schválení takové dohody soudcem – Podmínka – Souhlas ostatních obviněných – Listina základních práv Evropské unie – Nepoužitelnost“

Ve věci C-467/19 PPU,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Specializiran nakazatelen sad (Specializovaný trestní soud, Bulharsko) ze dne 19. června 2019, došlým Soudnímu dvoru dne 19. června 2019, v trestním řízení proti

QR

za účasti:

Specializirana prokuratura,

YM,

ZK,

HD,

SOUDNÍ DVŮR (druhý senát),

ve složení: A. Arabadžev, předseda senátu, T. von Danwitz, C. Vajda (zpravodaj), P.G. Xuereb a A. Kumin, soudci,

generální advokát: G. Hogan,

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s přihlédnutím k žádosti předkládajícího soudu ze dne 19. června 2019, došlé Soudnímu dvoru dne 19. června 2019, o projednání žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce v naléhavém řízení v souladu s článkem 107 jednacího řádu Soudního dvora,

s přihlédnutím k rozhodnutí druhého senátu ze dne 10. července 2019 vyhovět této žádosti,

vydává toto

* Jednací jazyk: bulharština.

Usnesení

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 7 odst. 4 směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/343 ze dne 9. března 2016, kterou se posilují některé aspekty presumpce nevinny a právo být přítomen při trestním řízení před soudem (Úř. věst. 2016, L 65, s. 1), výkladu článků 47 a 52 Listiny základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“) a výkladu zásad efektivity a rovného zacházení.
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci trestního řízení vedeného proti čtyřem bulharským státním příslušníkům, a sice QR, YM, ZK et HD, pro jejich účast na organizované zločinecké skupině.

Právní rámec

Unijní právo

Listina

- 3 Článek 20 Listiny, nadepsaný „Rovnost před zákonem“, stanoví:
„Před zákonem jsou si všichni rovni.“
- 4 Článek 51 Listiny, nadepsaný „Oblast použití“, stanoví:
„1. Ustanovení této listiny jsou při dodržení zásady subsidiarity určena orgánům, institucím a jiným subjektům Unie, a dále členským státům, výhradně pokud uplatňují právo Unie. Respektují proto práva, dodržují zásady a podporují jejich uplatňování v souladu se svými pravomocemi, při zachování mezi pravomocí, které jsou Unii svěřeny ve Smlouvách.
2. Tato listina nerozšiřuje oblast působnosti práva Unie nad rámec pravomocí Unie, ani nevytváří žádnou novou pravomoc či úkol pro Unii, ani nemění pravomoc a úkoly stanovené ve Smlouvách.“

Směrnice 2016/343

- 5 Bod 9 odůvodnění směrnice 2016/343 zní:
„Cílem této směrnice je posílit právo na spravedlivý proces v trestním řízení stanovením společných minimálních pravidel pro některé aspekty presumpce nevinny a právo být přítomen při řízení před soudem.“
- 6 Článek 1 této směrnice, nadepsaný „Předmět“, stanoví:
„Tato směrnice stanoví společná minimální pravidla týkající se:
a) některých aspektů presumpce nevinny v trestním řízení;
b) práva být přítomen při trestním řízení před soudem.“

7 Článek 2 této směrnice, nadepsaný „Oblast působnosti“, stanoví:

„Tato směrnice se vztahuje na fyzické osoby podezřelé nebo obviněné v trestním řízení. Použije se ve všech stádiích trestního řízení od okamžiku, kdy se určitá osoba stane podezřelou nebo je obviněna ze spáchání trestného činu nebo údajného trestného činu, až do okamžiku nabytí právní moci konečného rozhodnutí o tom, zda tato osoba uvedený trestný čin spáchala.“

8 Článek 7 této směrnice, nadepsaný „Právo nevypovídat a právo neobviňovat sám sebe“, v odstavci 4 stanoví:

„Členské státy mohou umožnit svým soudním orgánům, aby v odsuzujícím rozsudku přihlédly k tomu, zda podezřelá či obviněná osoba během trestního řízení spolupracovala.“

Bulharské právo

9 Článek 381 Nakazatelno-procesualen kodeks (trestní řád, dále jen „NPK“), nadepsaný „Dohoda o vině a trestu v přípravném řízení“, v odstavcích 1 až 6 stanoví, že uzná-li obviněný po skončení vyšetřování svou vinu, může prostřednictvím svého obhájce uzavřít písemnou dohodu o vině a trestu se státním zástupcem. V této dohodě obviněný prohlásí, že je vinen, vzdá se řádného trestního řízení a souhlasí s tím, že mu bude uložen určený trest. Takto uložený trest je vždy mírnější než trest, který by byl obviněnému uložen v řádném řízení.

10 Článek 381 odst. 7 NPK stanoví:

„Je-li řízení vedeno proti více osobám [...], může být dohoda uzavřena i některými z těchto osob [...].“

11 Článek 382 NPK, nadepsaný „Rozhodnutí soudu o dohodě“, stanoví:

„1. Dohodu předloží státní zástupce příslušnému soudu prvního stupně neprodleně po jejím sjednání, a to současně s předložením věci.

[...]

5. Soud může navrhnout změnu dohody, kterou projedná se státním zástupcem a obhájcem. Obviněnému se udělí slovo jako poslednímu.

6. Obsah konečné dohody podepsané státním zástupcem, obhájcem a obviněným se založí do spisu soudu.

7. Soud dohodu schválí, není-li v rozporu se zákonem a dobrými mravy.

8. Jestliže soud dohodu neschválí, vrátí věc státnímu zástupci. V tomto případě nemá doznání obviněného [...] důkazní hodnotu. [...].“

12 Článek 383 NPK, nadepsaný „Důsledky dohody o vině a trestu“, stanoví, že soudem schválená dohoda má účinky pravomocného rozsudku.

13 Článek 384 NPK, nadepsaný „Dohoda o vině a trestu v rámci řízení před soudem“, stanoví:

„1. [...] soud může schválit dohodu o vině a trestu po zahájení řízení před soudem [...].

[...]

3. V těchto případech je dohoda o vině a trestu schválena až po získání souhlasu všech účastníků řízení.“

Spor v původním řízení a předběžná otázka

- 14 Z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že Specializirana prokuratura (Specializované státní zastupitelství, Bulharsko) zahájilo trestní stíhání proti čtyřem osobám, a to QR, YM, ZK a HD, a podalo obžalobu u Spetsializiran nakazatelen sad (Specializovaný trestní soud, Bulharsko).
- 15 QR je stíhán pro vedení organizované zločinecké skupiny, jejímž cílem bylo páčání trestných činů lichvy a vydírání. Ostatní tři osoby jsou stíhány pro účast na této organizované zločinecké skupině.
- 16 QR je rovněž stíhán pro spáchání trestného činu vydírání ve čtyřech případech. Prvního případu vydírání se měl dopustit společně s HD, druhého společně se ZK a HD, třetího sám a čtvrtého společně s YM a ZK. O těchto čtyřech případech bylo tvrzeno, že vydírání bylo spácháno na účet uvedené organizované zločinecké skupiny.
- 17 QR přiznal svou vinu ve všech bodech obžaloby. Jeho obhájce a státní zástupce uzavřeli písemnou dohodu, na základě které mu bude uložen mírnější trest, než jaký stanoví zákon. QR s touto dohodou souhlasil, načež ji státní zástupce, QR a jeho obhájce podepsali.
- 18 YM a jeho obhájkyňe s uzavřením této dohody nesouhlasili a podali proti ní námitku. ZK a jeho obhájkyňe měli za to, že je zbytečné dávat či odpírat souhlas s uzavřením této dohody, neboť námitka YM brání jejímu uzavření. HD a jeho obhájce v tomto ohledu nečinili žádné prohlášení.
- 19 V souladu s vnitrostátními procesními pravidly byla předmětná dohoda předložena předkládajícímu soudu ke schválení. Předkládající soud objasňuje, že je-li taková dohoda uzavřena v průběhu trestního řízení před soudem a za okolností, kdy je stíháno více osob, může být příslušným soudem schválena až po získání souhlasu všech účastníků řízení. V této souvislosti upřesňuje, že tento požadavek byl v některých rozhodnutích Varchoven kasacionen sad (Nejvyšší kasační soud, Bulharsko) vykládán doslovně v tom smyslu, že ke schválení takové dohody je nezbytné získat souhlas všech obviněných osob v rámci jednoho trestního řízení.
- 20 Předkládající soud má za to, že dá-li obviněná osoba souhlas k tomu, aby spoluobviněný uzavřel dohodu o vině a trestu, zvyšuje to pravděpodobnost, že řízení vedené proti této osobě skončí výrokem o její vině. Předkládající soud zaprvé uvádí, že uzavření takové dohody spoluobviněným z něj činí svědka v řízení, který může činit výpovědi k újmě ostatních obviněných. Zadruhé podle něj z části vnitrostátní judikatury vyplývá, že je taková dohoda považována za soudní akt ve vztahu ke všem obviněným, kterým je pravomocně rozhodnuto ve věci samé.
- 21 Předkládající soud se však pozastavuje nad tím, zda je požadavek na získání souhlasu všech obviněných slučitelný s čl. 7 odst. 4 směrnice 2016/343, s čl. 47 prvním a druhým pododstavcem a čl. 52 odst. 1 Listiny a se zásadami efektivity a rovného zacházení.
- 22 Za těchto podmínek se Specializiran nakazatelen sad (Specializovaný trestní soud, Bulharsko) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Je taková judikatura, o jakou jde v projednávané věci, která se týká vnitrostátního zákona upravujícího soudní schvalování dohody o vině a trestu uzavřené mezi obžalobou a obhajobou a podle které je souhlas ostatních obviněných podmínkou pro schválení takové dohody a je nezbytný pouze během soudní fáze řízení, v souladu s čl. 7 odst. 4 směrnice 2016/343, s články 47 a 52 Listiny a se zásadami efektivity a rovnosti?“

K naléhavému řízení o předběžné otázce

- 23 Předkládající soud požádal o to, aby tato žádost o rozhodnutí o předběžné otázce byla projednána v naléhavém řízení o předběžné otázce upraveném v článku 107 jednacího řádu Soudního dvora.
- 24 Předkládající soud na podporu své žádosti mimo jiné uvedl, že byl QR vzat do vazby a že jeho ponechání ve vazbě závisí na odpovědi na položenou otázku, neboť bez odpovědi Soudního dvora se nemůže předkládající soud vyslovit k dohodě ve věci v původním řízení, podle níž má být uložen mírnější trest odnětí svobody.
- 25 V této souvislosti je třeba zaprvé zdůraznit, že se tato žádost o rozhodnutí o předběžné otázce týká výkladu směrnice 2016/343, která spadá do oblasti upravené v hlavě V části třetí Smlouvy o FEU týkající se prostoru svobody, bezpečnosti a práva. Smí tedy být projednána v naléhavém řízení podle článku 23a statutu Soudního dvora Evropské unie a článku 107 jeho jednacího řádu.
- 26 Co se zadruhé týče kritéria naléhavosti, je podle ustálené judikatury Soudního dvora nutno zohlednit okolnost, že osoba dotčená ve věci v původním řízení je v současné době zbavena osobní svobody a její ponechání ve vazbě závisí na vyřešení sporu v původním řízení [rozsudek ze dne 27. května 2019, OG a PI (Státní zastupitelství v Lübecku a Cvikově), C-508/18 a C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, bod 38 a citovaná judikatura]. V projednávaném případě z údajů obsažených ve spise předloženém Soudnímu dvoru vyplývá, že je QR zbaven osobní svobody a že jeho ponechání ve vazbě závisí na vyřešení sporu v původním řízení.
- 27 Za těchto podmínek rozhodl druhý senát Soudního dvora dne 10. července 2019 na návrh soudce zpravodaje a po vyslechnutí generálního advokáta, že se žádosti předkládajícího soudu o projednání této žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce v naléhavém řízení vyhovuje.

K předběžné otázce

- 28 Na základě článku 99 jednacího řádu Soudního dvora platí, že pokud lze odpověď na otázku jasně vyvodit z judikatury nebo pokud o odpovědi na položenou předběžnou otázku nelze rozumně pochybovat, může Soudní dvůr kdykoli na návrh soudce zpravodaje a po vyslechnutí generálního advokáta rozhodnout usnesením s odůvodněním.
- 29 Toto ustanovení je třeba v tomto řízení o předběžné otázce použít.
- 30 Podstatou otázky předkládajícího soudu je, zda musí být čl. 7 odst. 4 směrnice 2016/343, čl. 47 první a druhý pododstavec a čl. 52 odst. 1 Listiny, zásada efektivity a zásada rovného zacházení zakotvená v článku 20 Listiny vykládány v tom smyslu, že brání tomu, aby v případě takové dohody o vině a trestu, o jakou jde ve věci v původním řízení, uzavřené mezi osobou obviněnou z účasti na zločinecké skupině a státním zástupcem, bylo její schválení soudcem podmíněno tím, že ostatní osoby obviněné z účasti na této zločinecké skupině udělí souhlas s uzavřením této dohody.
- 31 V tomto ohledu je třeba poukázat na to, že se směrnice 2016/343 podle jejího článku 2 vztahuje na fyzické osoby podezřelé nebo obviněné v trestním řízení. Použije se ve všech stádiích trestního řízení od okamžiku, kdy se určitá osoba stane podezřelou nebo je obviněna ze spáchání trestného činu nebo údajného trestného činu, až do okamžiku nabytí právní moci konečného rozhodnutí o tom, zda tato osoba uvedený trestný čin spáchala. Z předkládacího rozhodnutí přitom vyplývá, že ony čtyři osoby jsou ve věci v původním řízení obviněné v trestním řízení a konečné rozhodnutí o vině za předmětný trestný čin dosud nebylo vydáno.

- 32 V této souvislosti je třeba připomenout, že cílem směrnice 2016/343 je, jak vyplývá z bodu 9 jejího odůvodnění a z jejího článku 1, stanovit společná minimální pravidla platná pro trestní řízení, jež se týkají některých aspektů presumpce nevinny a práva být přítomen před soudem [rozsudek ze dne 5. září 2019, AH a další (Presumpce nevinny), C-377/18, EU:C:2019:670, bod 38 a citovaná judikatura].
- 33 V souladu s tím stanoví článek 7 směrnice 2016/343 určitá společná pravidla, jimiž se řídí právo nevypovídat a právo neobviňovat sám sebe. Právě v tomto kontextu je v odstavci 4 tohoto článku 7 uvedeno, že členské státy mohou umožnit svým soudním orgánům, aby v odsuzujícím rozsudku přihlížely k tomu, zda podezřelá či obviněná osoba během trestního řízení spolupracovala.
- 34 Posledně uvedené ustanovení tedy v souvislosti s právem nevypovídat a právem neobviňovat sám sebe pouze dává členským státům možnost, aby svým soudním orgánům umožnily přihlídnout v rozsudku, kterým se ukládá trest, ke spolupráci obviněných osob. Vzhledem k tomu, že tedy toto ustanovení členským státům neukládá žádnou povinnost zaručit, aby uvedené orgány k této spolupráci přihlížely, neuděluje ani obviněné osobě žádné právo na uložení mírnějšího trestu v případě spolupráce se soudními orgány, například uzavřením dohody se státním zástupcem, v níž tato osoba uzná svou vinu.
- 35 Článek 7 odst. 4 směrnice 2016/343 navíc neupřesňuje pravidla a podmínky, jimiž se má případně řídit možnost soudních orgánů přihlížet v odsuzujícím rozsudku k tomu, zda obvinění spolupracovali; tato pravidla a tyto podmínky spadají pouze do oblasti vnitrostátního práva.
- 36 Z toho plyne, že čl. 7 odst. 4 směrnice 2016/343 neupravuje otázku, zda schválení dohody o vině a trestu může nebo nesmí být podmíněno takovým požadavkem na udělení souhlasu, o jaký jde ve věci v původním řízení.
- 37 Pokud jde o ustanovení Listiny, na něž odkazuje předkládající soud, je třeba poukázat na to, že se Listina ve věci v původním řízení nepoužije.
- 38 Na základě čl. 51 odst. 1 Listiny jsou totiž její ustanovení určena členským státům, výhradně pokud uplatňují právo Unie. Podle odstavce 2 téhož článku Listina nerozšiřuje oblast působnosti práva Unie nad rámec pravomocí Unie, ani „nevytváří žádnou novou pravomoc či úkol pro Unii, ani nemění pravomoc a úkoly stanovené ve Smlouvách“. Soudnímu dvoru tak přísluší podat výklad unijního práva s ohledem na Listinu v mezích pravomocí přiznaných Unii (rozsudek ze dne 10. července 2014, Julián Hernández a další, C-198/13, EU:C:2014:2055, bod 32 a citovaná judikatura).
- 39 Jak vyplývá z vysvětlení vztahujících se k článku 51 Listiny, která musejí být náležitě zohledněna na základě čl. 52 odst. 7 Listiny, pojem „uplatňování“ stanovený v tomto článku 51 potvrzuje judikaturu Soudního dvora týkající se použitelnosti základních práv Unie jakožto obecných zásad unijního práva, která byla vypracována před vstupem Listiny v platnost a podle níž se povinnost respektovat základní práva zaručená v unijním právním řádu ukládá členským státům pouze v případě, že jednájí v rámci působnosti práva Unie (rozsudek ze dne 10. července 2014, Julián Hernández a další, C-198/13, EU:C:2014:2055, bod 33 a citovaná judikatura).
- 40 V tomto ohledu je nutno připomenout, že pojem „uplatňování práva Unie“ ve smyslu článku 51 Listiny předpokládá existenci určitého stupně souvislosti mezi aktem unijního práva a dotčeným vnitrostátním opatřením, která jde nad rámec příbuznosti dotčených oblastí nebo nepřímého dopadu jedné oblasti na druhou (rozsudek ze dne 10. července 2014, Julián Hernández a další, C-198/13, EU:C:2014:2055, bod 34 a citovaná judikatura).
- 41 Soudní dvůr zejména dospěl k závěru, že základní práva Unie nelze uplatnit na vnitrostátní právní úpravu z důvodu skutečnosti, že unijní ustanovení v dotčené oblasti neukládala členským státům žádnou specifickou povinnost ohledně situace dotčené v původním řízení (rozsudek ze dne 10. července 2014, Julián Hernández a další, C-198/13, EU:C:2014:2055, bod 35 a citovaná judikatura).

- 42 V projednávaném případě – jak vyplývá z bodu 34 tohoto usnesení – unijní právo neukládá členským státům žádnou povinnost umožnit svým soudním orgánům, aby v odsuzujícím rozsudku přihlédly k tomu, zda podezřelá či obviněná osoba během trestního řízení spolupracovala zejména uzavřením dohody se státním zástupcem, ve které daná osoba uzná svou vinu výměnou za mírnější trest.
- 43 U takového požadavku na udělení souhlasu, o jaký jde ve věci v původním řízení a jímž je podmíněno schválení dohody o vině a trestu, proto nelze mít za to, že jím dochází k uplatňování unijního práva ve smyslu čl. 51 odst. 1 Listiny.
- 44 Co se týče zásady efektivity, postačí konstatovat – jak vyplývá z bodu 34 tohoto usnesení – že unijní právo neuděluje obviněnému právo uzavřít se státním zástupcem výměnou za mírnější trest takovou dohodu, o jakou jde ve věci v původním řízení. Zásada efektivity se proto na takový požadavek na udělení souhlasu, o jaký jde ve věci v původním řízení a jímž je podmíněno schválení takovéto dohody, nevztahuje.
- 45 Za těchto podmínek je třeba na položenou otázku odpovědět tak, že čl. 7 odst. 4 směrnice 2016/343 musí být vykládán v tom smyslu, že neupravuje otázku, zda v případě takové dohody o vině a trestu, o jakou jde ve věci v původním řízení, uzavřené mezi osobou obviněnou z údajné účasti na zločinecké skupině a státním zástupcem, může či nesmí být její schválení soudcem podmíněno tím, že ostatní osoby obviněné z účasti na této zločinecké skupině udělí souhlas s uzavřením této dohody.

K nákladům řízení

- 46 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (druhý senát) rozhodl takto:

Článek 7 odst. 4 směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/343 ze dne 9. března 2016, kterou se posilují některé aspekty presumpce nevinny a právo být přítomen při trestním řízení před soudem, musí být vykládán v tom smyslu, že neupravuje otázku, zda v případě takové dohody o vině a trestu, o jakou jde ve věci v původním řízení, uzavřené mezi osobou obviněnou z údajné účasti na zločinecké skupině a státním zástupcem, může či nesmí být její schválení soudcem podmíněno tím, že ostatní osoby obviněné z účasti na této zločinecké skupině udělí souhlas s uzavřením této dohody.

Podpisy.